

IMANOL MITXELENA EUSKARAREN BULTZAGILLEA HENDAIA'N

Imanol Mitxelena Ormazabal apaiza, anaiarteko guda ezkerotik Hendaia'n bizi da. urte guzti oietan bultzada ederra eman dio gure euskarari Bidaso'ko inguruan. Beti eskeñi dizkio kemena, sua ta garra.

SENDI ABERZALEA

1914'garren urtean Irun'en jaio zen, oso sendi aberzale ta egoki batean. Aita, Maximo Mitxelena, Irun'darra, margolaria bezala ateratzen zuen bizibidea. 1931'garren urtean Irun'go batzokia sortu zuen. Agintarien maikide buru daukagu guda sortzerakoan. 1958'garren urtean, irurogeitamabi urtekin Hendaian'n il zen.

Ama berriz, Antonia Ormazabal, Azpeitia'rra, jostuna zen. Onexek lanaren izerdiarekin sendia atzerrian aurrera atera zuen. Bost seme-alaba euki zituzten.

Eusebio Mitxelena, bere anaia, gudari izana Laredo'n atxilotu zuten, geroztik andik erbestera iges egin zuen. Frantzia'n Euskadi delako gudari taldean, alemanen aurka borrokan ibilli zen, "POINTE DE Gabe" delako gudaldian. De Gaulle guda nagusiak talde osoa berexi ta saritu zuen. Gero, etxeak margotzen ateratzen zuen bizimodua; iru alaba utzi zituen.

IMANOL Mitxelena'k, ikasketak Saturraran'en (1926) eta Gazteiz'en egiten ditu. 1930'garren urtean irikitzen duten Gazteiz'ko apaiztegi berrian dago.

1936'garren urtean, dagonillan, Hendaia'ra iges dijoa. Azaroan Baiona'ko apaiztegi sartzen da; Euskal-Egoaldetik amabi apaizgai dijoaz.

1937'garren urtean, Antoniutti delako Aita Santuaren Ordezkariek, tarteko dela, Baiona'ko apaiztegitik, Ipar Euskalerritik alde botatzen dituzte Egoaldeko apaizgai ta apaiz denak. Nola ibilli zituzten makilaren aurretik, euskal apaizgai aiek Baiona'n, merezi luke "PASTORAL" bat, Xibero'ko erara egitea, eta gai ori ondo idatzita uztea, geroak mintzo dezan. Azkenean Akitze'n (Dax) artu zituzten.

1939'garren urtean Mgr Mathieu gotzaiak, Imanol Mitxelena apaizten du Akitzen'n, San Pedro egunean.

Ogeitalau urte egiten ditu irakasle bezala Akitze'ko ikastetxean (1937-1961).

1961'garren urtean ba dator HENDAIA'ra, ama alargunarekin bizitzera. Endaia ta Donibane Lohitzun'en ematen ditu ikaskaiak.

EUSKARAREN ZALETASUNA

Ba datorkio garaia euskararen zaletasuna esnatzeko. Ortaz asko ikusi bear dute Jon Oñatibia'rekin eukiko ditun arremen berexiak.

1969'garren urtean egiten du udaran euskara ikasteko ikastaro betea Donostia'n, Jon Oñatibia irakaslearen ardurapean. Jon Oñatibia ta Manuel Mitxelena'ren ama oso lagunak egin ziren. Irratiko ikaskai guztiak jarraitzen zituen emakume onek.

HAIZE GARBIA delako elkarte sortzen da Hendaia'n eta ortxen bertan, 1969'garren urtean zuzentzen dute Oñatibia'ren euskara ikasteko ikastaro berexia. Ogeitamar ikasle datozkie, astian bi egunez arratsian.

Euskarazko ikastaroak 1969'garren urtean asita 1984'garren urtea arte egin ziren, urtero. Garai batean berrogeirentzat ikasle zetozen, gutxinaz berriz amabost. Lau irakasle laguntzalle zetozkien. Imanol Mitxelena irakasle bezala lagundu zien urte oietan.

Ortxen asten dire argitaratzen, Lapurdi'ko euskaraz, "EUSKERA IRRATIA-REN BIDEZ" Joan Oñatibia'ren bi liburuak; 1970'GARREN URTEAN agertzen da lenengoa ta 1981'garren urtean bigarrena.

Orren ondotik, 1972'garren urtean argitaratzen du Imanol Mitxelena'k abbé Michel'en IZTEGIA (Frantsez-Euskaraz). Zazpi argitaraldi egiten dituzte, baita ogeitazazpi mila ale saltzen. Iztegia egitazko altxorra biurtzen da.

1978'garren urtean Imanol Mitxelena'k, euskal eliztia lau aletan argitaratzen du: bakotsarentzat iru mila ale. Eziketa aldeko lana Imanol Mitxelena'rena da, izkuntza aldekoa, Minaberi andereñoa eta Laffitte'rena. Arrakastarik aundiena iztegitxoak jaso zuen.

Gañera, Imanol Mitxelena apaiza jaunak egindako lanik ederrena, eliz giroko IKASTOLA Hendaia'n sortzea izan da. 1971'garren urtean sortu zuen bi izkuntzetan; bigarren urtean lau ordu euskeraz, bi ordu frantsezez, txikiak dena euskeraz. Amasei aur zituzten eta andereño bat, Madame Artola. Ondartza ondoan zegoen egoitza, elizaren etxean. 1983'garren urtean elizaren ikastetxeak irentsi zuen ikastola. Bizirik eusteko ikastolari zalla egiten zitzaaien gurasoei. Eguarritan, oparietako eskutitz marraztuak saltzen ibilli ziren, baita ere aurrendako ipui liburuak. Sei mila ale aste batean saltzera iritsi ziren. Lana gogorra ta zalla, benetan bearrezkoa.

Oso argia dugu Imanol Mitxelena. Ezin dugu aztu "HAIZE GARBIA" delako aldizkaria sortu zuela. 1973'garren urtean asi zen argitaratzen eta 1983'garren urtea arte iraun zuen; ogeitamabi zenbaki agertu ziren, aldiro mila ale egiten zituzten. Doai ematen zituen. Iragarkiekin ordaintzen ziren.

Aldizkari onetan eten gabe agertu ditu lanak euskal kulturari buruz, den denak erderaz, lan bat ezik, ura euskaraz eginzuen. Imanol Mitxelena, euskaraz idazlan (artikulo) baten egillea dugu, iru orrialdeko lana: "YON OÑATIBIARI MILESKER" (Haize Garbia, 1977 urria, 25'gn zenbakia). Jon Oñatibia'ren erioztzean idatzi zuen. II berriaren euskerazko lanak aipatzen ditu, batez ere, bere amarekin zeukan adiskidetasuna.

Euskara ikastea, bizitza osoaren lana izan da. Hendaia'n aitortzen aulkietan, zeñen bearrezkoa zen euskera ikastea, apaiza bezala oartu zen. Hendaia'ko baserritarrak, askok euskaraz egiten zituzten aitortzak. Imanol Mitxelena'k, danez gain, berez maite du euskera.

1981'gareen urtean, Hendaia'n Jon Oñatibia'ri omenaldi galanta eskeñi zioten. Orpotik asita, ekintza onen buru Imanol Mitxelena izan da.

GIZON LANGILLEA

Imanol Mitxelenak erriko Kultura asko landu du. Bizpairu liburu ditu Bidaso'ko bazterrari buruz egiñak:

"HENDAYE, SON HISTOIRE, 1987", bi mila ale salduak: askena, "LA BIDASSOA-L'ILE DES FAISANS", 1989; mila ta berreun ale.

Gañera, laguntza osoa "FEDEA GIDARI" delako bildumari eman zion. Au da Iriart Urruty'ren ardurapean egin den lanari; bost liburu dire.

Gauza bera gertatzen da beste bilduma batean:

"HOMÉLIES POUR LE CYCLE A", abbé Jean Cazarres'en ardurapean egiña. Ogeitamarren bat itzaldi Imanol Mitxelena'k egiñak daude.

Ba ditu ere, eskutitz pillaren bilduma. Gizartean zerbait gertatzen dela ta idazti luzea egiten dio norbaiteri, korapilloak naiko ongi Jotzen ditula. Geienetan erri-gizonei edo agintariei zuzenduak daude.

Gauregun, euskal gazteentzat dei sakona ta luzea idazten ari zaie, mezu mardulakin.

Argitaratzeko beste lan bitxia dauka zai: atxilotuta il zituzten aberzaleen azken itzak. Egitazko altxorra euskal edestiarentzat. Ba da azaltzeko garaia.

Ezin ditugu aztu, Hendaia'n izan diren eresialdiak edo ERESI ASTEAK, beti Azaroan. 1972'garren urtean asi eta 1984'garren urtea arte iraun dute, baita arrakasta ederra jaso. Amar Irrati zetozkien doñuak artzera. Ekintza orren sortzalea ta arnasa, Imanol Mitxelena da.

Ikaragarritzko lanak artu zituen, baita ere, Bilbo'ko kaltearrak laguntzeko (1983). Garrantzi audiko ekintza onen alde osorik lanari lotu zen.

Aipatutako Imanol Mitxelena'ren ekintza berexi abek egin dute Hendaia erria Euskalerrria'n euskal kulturaren bultzagillea: Hendaia'n zegoen euskal sena ta arnasa, baita ere uzta ederra. Ori dena urrezko euskaldun baten lana, gizon baten emaitza, batez ere euskal biotzarena azaltzen zaigu, besteen eskuak jaso bearra.

LATXAGA